

Samverkan för Esther – Tillsammans för ökad kunskap och stöd vid ögonsjukdomar

Samuel Löf, Syncentralen

Emma Lindberg, Ögonkliniken Ryhov

Belend Östman, Ögonkliniken Ryhov

Bakgrund

Många patienter har **låg kunskap** om sin ögonsjukdom vid sina nybesök på syncentralen.

Patienter kan ha **svårt att förklara för sina anhöriga** om sin diagnos, det kan också finnas frågor från anhöriga om t.ex ärftlighet.

Det finns **önskemål från patientföreningar att samarbeta** med Syncentralen för att sprida kunskap om synnedsättning t.ex att uppmärksamma vita käppens dag.

Vid träff med grönt spår nämndes att det är lättare att göra ett **förändringsarbete** på sin egen enhet men det ger **större effekt när man samarbetar med flera enheter.**

Övergripande mål

- Sprida kunskap om vanliga ögonsjukdomar både bland våra patienter, blivande patienter och allmänheten i stort.
- Testa att samarbeta med ögonmottagningen kring utbildning.
- Göra något tillsammans med brukarorganisationerna.
- Testa nya saker när en aktivitet planeras och genomförs.

Nuläge

- Ögonmottagningarna har i dagsläget inga återkommande informationsträffar för sina patienter eller patienternas anhöriga.
- Många patienter med kroniska ögonsjukdomar går på kontinuerliga kontroller på ögonmottagning men besöken är korta och patienter saknar information.
- Många gånger går en stor del av nybesök på syncentralen åt till att informera om aktuell ögonsjukdom. Vilken ögonsjukdom har jag? Går det göra något? Blir jag blind? osv

Analys av nuläge

- Om patienter och anhöriga var bättre informerade om aktuell ögonsjukdom skulle följsamheten öka när det gäller behandlingar så som att prioritera injektionsbehandlingar och att ta ordinerad droppbehandling för glaukom.
- Följden kan bli att patienter behåller sin syn längre och får högre livskvalitet.

Lista prioriterade förändringar som ska testas

Handlingsplan

Arrangera en träff i aulan med olika föreläsningar om ögonsjukdomar och annat som kan intressera vår målgrupp

Ingen anmälan

Ingen mat

Skicka inbjudningar via 1177

Låta intresseföreningar sprida information om träffen

Sprida till personal inom region och kommun

Utvärdering via esmaker/QR-kod

Inbjudan via patientskärm

Analys och resultat av de testade förändringarna kopplat till det övergripande målet

Diagram

Träffen planerades av Samuel Löf (syncentralen) och Belend Östman (ögonmottagningen).

Det har varit smidigt att samarbeta med ögonmottagningen som direkt tyckte det var en bra idé. Ögonmottagning såg också en möjlighet att utöver patienter och anhöriga informera vårdpersonal som kanske träffar ögonpatienter när de är inlagda samt personal inom hemtjänsten i kommunerna.

En tanke var att det skulle vara så enkel som möjligt att arrangera

Analys och resultat av de testade förändringarna kopplat till det övergripande målet

- Mellan 80 och 100 personer deltog på ögats dag.
- En enkät fanns, 31 personer fyllde i enkät, de flesta var personal. Resultatet var att det flesta var väldigt nöjda med dagen. Föreläsningarna fick högt betyg 5&4 med något undantag.
- En föreläsning hade missats i utvärderingen, i fritext påtalades att den var svårare att förstå/mindre intressant.
- Synpunkter kom in angående ledsagning, belysning, ljud svårt att fylla i enkät mm samt oklarhet från personal vad som förväntades göras.
- Alla 30 av 31 personer svarade att de skulle vilja komma igen.
- Det som vi inte lyckades med var att involvera medarbetarna på båda enheterna i rätt tid. Detta lede till att det blev onödiga oklarheter, t.ex så spreds inte informationen om träffen till eventuella intresserad i god tid.

Detta ville vi uppnå

- Öka glaukompatienternas kunskap om vikten av följsamhet till ögondropppsbehandling.
- Öka kunskap om vikten av ögondropppsbehandling hos medarbetare inom region och kommun.

- Multicenter Study of Compliance and Drop Administration in Glaucoma. En kanadensisk multicenterstudie fann att 27,9 % av glaukompatienterna var icke-följsamma, och 33,8 % använde ögondroppar på ett felaktigt sätt, såsom att missa ögat eller kontaminera flaskspetsen. Brist på utbildning och låg utbildningsnivå var starkt kopplade till dessa problem.
- Barriers to Adherence with Glaucoma Medications: A Qualitative Research Study. En brittisk kvalitativ studie identifierade bristande kunskap, låg motivation och praktiska svårigheter som centrala hinder för följsamhet. Forskarna rekommenderade att patientutbildning bör ges tidigt efter diagnos för att förbättra följsamheten.
- Ophthalmic care education and training in nursing: A scoping review
En översiktsstudie publicerad i Nurse Education Today 2025 visar att grundutbildningen för sjuksköterskor ofta saknar tillräckligt innehåll om ögonsjukvård, inklusive ögondropppsadministration. Detta innebär att nyutexaminerade sjuksköterskor kan vara otillräckligt förberedda för att ge korrekt ögonvård. Studien understryker behovet av att integrera ögonsjukvård i sjuksköterskeutbildningen.
- Effectiveness of educational intervention among nursing staff on eye drop instillation
En interventionsstudie från 2023 visade att sjuksköterskor hade bristande kunskap om korrekt ögondropppsadministration efter kataraktkirurgi. Efter en utbildningsinsats förbättrades deras kunskap och praktiska färdigheter avsevärt, vilket tyder på att riktad utbildning kan vara effektiv

Så här gjorde vi

- Inbjudan riktades till sjuksköterskor och undersköterskor inom region och kommun.
- Chefssjuksköterskor har varit behjälpliga för att nå ut till den berörda gruppen i kommunen.
- Samarbete har etablerats med syncentralen, som också bjöd in patientföreningar.
- Syftet var att informera och engagera personal och patienter kring det aktuella ämnet.

Detta är våra mätningar

Följsamheten under de senaste 25 åren har bland glaukompatientgrupp befunnit sig mellan 30–70 procent, däremot överskattar ofta patienterna sin förmåga att vara följsamma.

- En tysk studie publicerad i Journal of Ocular Pharmacology and Therapeutics fann att 30,3 % av glaukompatienterna rapporterade att de inte följde sin ögondropppsbehandling korrekt. Faktorer som biverkningar och användning av konserveringsmedel i ögondropparna ökade risken för bristande följsamhet.
- En amerikansk studie som analyserade data från två apotekskedjor visade att endast 30 % av patienterna hade tillfredsställande följsamhet (definierat som en proportion av dagar täckta, PDC, på ≥ 80 %) under ett år. Detta innebär att 70 % av patienterna inte följde behandlingen i tillräcklig grad.
- En översiktsartikel i Asia-Pacific Journal of Ophthalmology rapporterade att följsamheten till glaukombehandling varierade mellan 5 % och 80 %, beroende på hur följsamhet definierades och mättes. Detta understryker svårigheterna med att upprätthålla konsekvent behandling hos många patienter.

Nästa steg

- Årlig föreläsningsinbjudan till både patienter med ögonsjukdom samt medarbetare som arbetar inom Region och Kommun.
- Detta kommer att ske årligen på "Ögats-dag" som planeras erhållas den 9/10-2025 i aulan på länssjukhuset Ryhov.
- Öka patientsöverenskommelse.

- Support, Educate, Empower (SEE) Program. En randomiserad kontrollerad studie undersökte effekten av SEE-programmet, där patienter med nedsatt följsamhet till glaukommedicinering deltog i två 60–90 minuter långa smågruppssessioner ledda av en sjuksköterska. Efter ett år visade resultaten att deltagarna i SEE-programmet hade en signifikant förbättrad följsamhet jämfört med kontrollgruppen. Studien understryker vikten av strukturerad och återkommande patientutbildning för att förbättra medicineringsefterlevnaden.

Analys och resultat av de testade förändringarna kopplat till det övergripande målet

- Syncentralen har tidigare aldrig skickat ut information via 1177.
- Vi testade att skicka inbjudningar till ögats dag via 1177 till 2 patientgrupper (Retinitis pigmentosa och yngre med diabetes retinopati)
- Vi har trott att vår målgrupp använder 1177 i mindre grad än andra invånare pga synnedsättning.
- Det visade sig att 54 av 61 patienter hade möjlighet att ta emot meddelande va dessa 54 önskar 22 slippa pappersutskick.
- Efter 15 minuter hade 9 läst meddelandet, efter 1 dag hade 33 läst.

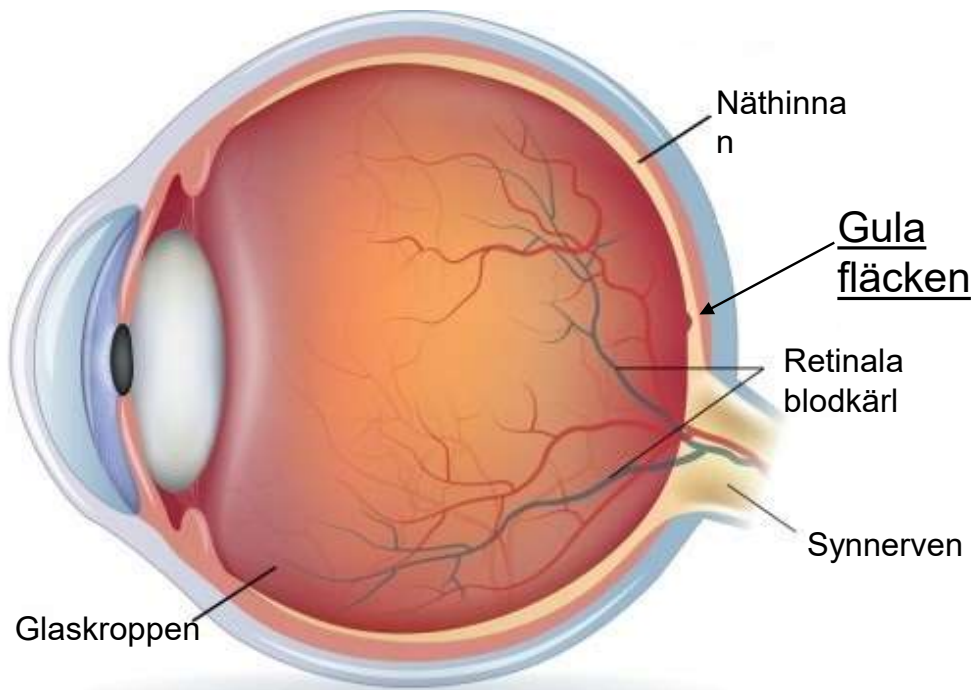
Summering

- Det var uppskattat att ha en ögats dag, deltagare kommer gärna igen.
- Det är inte lätt att sprida information om evenemang, det är lätt att försvinna i bruset. Informationen behöver spridas på olika sätt.
- Det går att ha föreläsningar utan anmälan vilket kan underlätta men man får vara beredd att improvisera beroende på vilka som kommer, t.ex ledsagning, hörselslinga mm
- Det känns som detta kan vara början på något nytt, kanske nästa gång arrangerar ögonmottagning och syncentralen kan vara en del.
- Involvera en lagom mängd medarbetare i rätt tid.

Föreläsningar på ögats dag 2024

- Glaukom
- Åldersförändringar i gula fläcken
- Diabetesförändringar i ögat

- Våra 3 största patientgrupper
- Kroniska diagnoser

- Utmed ögats inre vägg sitter näthinna (retina)
- Mycket viktig vävnad med fotoreceptorer (tappar & stavar)
- Mitt på näthinna sitter gula fläcken (makula)
- I makula har vi som tätast med tappar vilket gör att vi kan se små detaljer = hög upplösning
- Synnerven leder alla ljussignaler från ögat till syncentrat i bakre hjärnan.

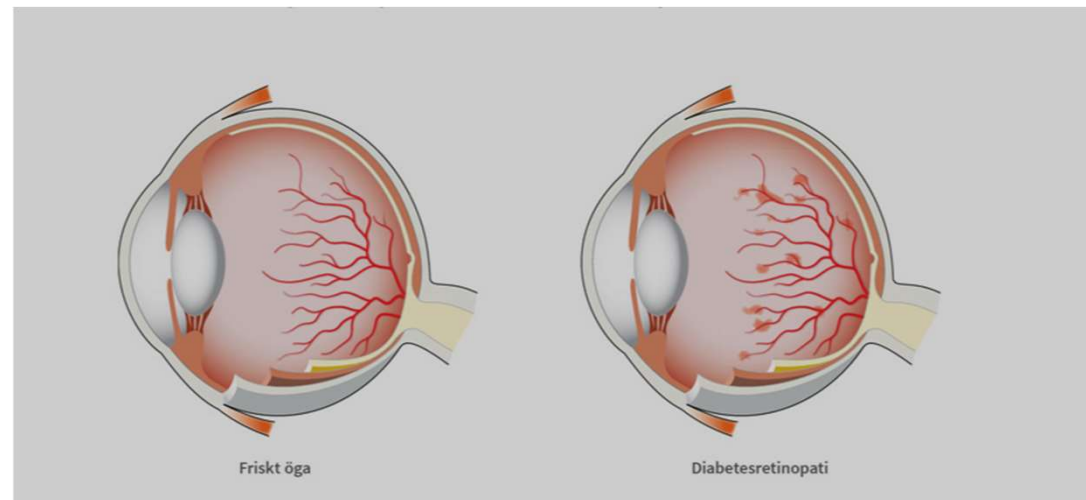
Ögonsjukdomen AMD = åldersrelaterad makuladegeneration

- Den vanligaste orsaken till svår synnedsättning bland personer i åldern 60+ i vår del av världen
- Obotlig progredierande ögonsjukdom
- Finns i 2 varianter, torr AMD & våt AMD

Diabetesrelaterad ögonsjukdom

- Den vanligaste orsaken till synnedsättning som inte är medfödd eller beror på hög ålder
- En tredjedel av alla personer med diabetes har någon form av näthinneförändring, och för en del av dessa är synen hotad
- Efter 20 år med diabetes har cirka 90% av såväl typ 1 som typ 2 patienterna någon form av näthinneförändring, så kallad retinopati

Glaukom, "grön starr"

- Ca 5% hos befolkningen, över 75år – minst 100 000 personer i Sverige (300 000?)
- Ovanligt under 50 år

Olika former, inkl kongenital

- Öppen / stängd vinkel
- Pigment
- Traumatisk
- Kärloväxt i vinkeln
- Irisöväxt/missbildning
- Lågtrycksglaukom

Ger **progressiv synnervsatrofi!**

Tack!

Samuel Löf, Syncentralen

Emma Lindberg, Ögonkliniken Ryhov

Belend Östman, Ögonkliniken Ryhov